

NORSK LOKALHISTORISK INSTITUTT

Årsmelding 2005

Innledning

Norsk lokalhistorisk institutt (NLI) er en statsinstitusjon under Kultur- og kirkedepartementet (KKD). Instituttet skal fremme lokal- og regionalhistorisk arbeid i Norge og gi råd og veiledning til de ulike aktørene. Det skal drive egen forskning, men også stimulere til forskning og fungere som et nasjonalt dokumentasjonssentrum for lokal historie. NLI har vært i drift med egne kontorer og egen styrer/leder siden begynnelsen av 1956.

Instituttets nåværende virksomhet er først og fremst hjemlet i følgende grunnlagsdokumenter:

- *Vedtekter*, sist endret ved styrevedtak 7. februar 1995 og godkjent i brev fra Kulturdepartementet 8. juni 1998.
- *Arbeidsplan for Norsk lokalhistorisk institutt*, vedtatt av styret 7. februar 1995.
- *Instruks for leder ved Norsk lokalhistorisk institutt*, vedtatt av styret 7. februar 1995.
- *Økonomiinstruks*, revidert av styret 29. juni 2005.

Styre og personale

NLIs styre er oppnevnt av Kulturdepartementet for perioden 1.1.2002 – 31.12.2005 og har hatt følgende sammensetning:

1. Fra Den norske historiske forening: *Jan Eivind Myhre*, Universitetet i Oslo, leder. Varamedlem: Anna Tranberg Høgskulen i Telemark.
2. Fra Arkivverket: *Lisabet Risa*, Statsarkivet i Stavanger, nestleder. Varamedlem: Oddleif Lian, Statsarkivet i Kristiansand.
3. Fra Norske Kunst- og Kulturhistoriske Museer: *Alf Ragnar Nielssen*, Lofotmuseet. Varamedlem: Torveig Dahl, Toten Økomuseum.
4. Fra Landslaget for lokalhistorie: *Åse Eikemo Strømme*, Oslo. Varamedlem: Tor Bjørvik, Seierstad.
5. Fra de ansatte ved NLI: *Marianne Wiig*. Varamedlem: Hans P. Hosar.

Fast ansatt personale:

Knut Sprauten: direktør 01.01-31.12.

Ola Alsvik: forsker 01.01-28.02; 01.06-31.12. (3 måneder permisjon uten lønn på engasjement: Historielagene i Ringsaker 01.03-31.05).

Kirsten Braaten: konsulent 01.01.-31.12.

Hans P. Hosar: forsker 01.01.-31.12. (2 måneders permisjon uten lønn).

Marianne Wiig: førstekonsulent, 01.01.-31.12. (3/4 stilling).

I alt: 4,3 årsverk

Ekstrahjelp m.m.: Til sammen 90,1 ukeverk (2 årsverk). Dette er fordelt slik:

Frode Fyllingsnes: engasjert som forsker i 100% stilling fra 1. januar til 30. april (15 ukeverk).

Ragnhild Hutchison: vit. ass. (1/2 årsverk eller 22,5 ukeverk).

Siri M. Iversen: ekstrahjelp som bibliotekar hele året (45 ukeverk)

Kåre Andersen, ikt-arbeid, utredningsarbeid og programmering 170 timer (4,5 ukeverk).

Lars Nygaard, ikt-arbeid, 57,5 timer (1,5 ukeverk).

Atle Gjønnes, ikt-arbeid, 6 timer (1,6 ukeverk).

I alt har NLI hatt til disposisjon på faste stillinger og ekstrahjelp: 6,3 årsverk.

Likestilling

NLI er et lite institutt med bare fem fast ansatte, fordelingen er tre menn og to kvinner. Én av kvinnene er etter eget ønske i deltidsstilling (75%).

Av de fem stillingene ved instituttet innehar menn de tre mest kvalifiserte og derfor best avlønnte stillingene. Når mennene på NLI i gjennomsnitt tjener 38,4 % (35,5% i 2004 og 39 % i 2003) mer enn kvinnene, skyldes det en skjevhet mellom kjønnene i stillinger, ikke primært i avlønning. NLI's styre har de siste fire år vært sammensatt av tre kvinner og to menn.

”Grønn stat”

NLI er pålagt å redegjøre for status for arbeidet med innføring av miljøledelse og om miljøledelse er innført som en integrert del av virksomhetens styringssystem. Vårt institutt er en liten virksomhet, og har ikke funnet grunn til å formalisere miljøarbeidet unødvendig. Vi har ingen rolle som produsent (bortsett fra produksjon av kunnskap innenfor lokalhistorie), og har heller ingen rolle som byggherre og eiendomsforvalter. Dette betyr ikke at vi mangler interesse for miljøspørsmål. Ved innkjøp legger vi vekt på forbruk av miljøvennlig papir og deltar i en ordning med papir til gjenvinning. NLI er opptatt av å velge de minst miljøbelastende produktene når vi foretar innkjøp.

Vi er opptatt av å redusere energiforbruket, men er dessverre bundet av belysningssystemer som er fastlagt av andre og som gjør at unødvendig mye lys står på etter at normalarbeidstiden er omme. Her ser vi et forbedringspotensiale. NLI har lagt stor vekt på gjenbruk av våre ”gamle” møbler ved flytting til nye lokaler, og har fått gjennomslag for en god del gjenbruk, men har ikke nådd igjennom med så mye som vi har ønsket. I den sammenheng synes vi at det var beklagelig at det ikke fantes mulighet til å overdra brukte (men fullt brukbare) møbler til en sentral statlig instans.

Forklaring av avvik i regnskapstall i forhold til budsjetttrammer for 2005

Uforutsette utgifter i forbindelse med flyttingen førte til at NLI hadde et merforbruk på kr. 93 680 (når et avtalt tilskudd fra Skedsmo kommune på 50.000 kroner trekkes fra). Dette merforbruket skyldtes ekstrakostnader med flyttingen som vi ikke var oppmerksom på, og at vi ikke hadde mulighet til å skjære ned forbruket tilsvarende.

NLI fikk beskjed fra Departementet om å budsjettere for 2005 etter samme mal som for 2004 og med samme nivå på husleien som før. Ved at det ikke skulle betales ordinær husleie i ”Halvbrøren” for siste halvår 2005 (utgiftene skulle fordeles på seinere år), ville de innflyttende institusjonene i 2005 spare et betydelig beløp som kunne bidra til å betale utgiftene med flytting. Denne ”gevinsten” har NLI ikke sett noe til fordi vi i annet halvår 2005 måtte betale full husleie i Kronprinsens gate 9 (ca.

426.000 kroner). I tillegg fikk vi utgifter som vi ikke hadde budsjettert med. Blant annet kan vi nevne at NLI som ledd i innpassing til et felles telefonopplegg som er administrert av ABM-utvikling, måtte kjøpe nye telefoner for 55.157 kroner. NLI måtte også betale 60.056 kroner i ikke-budsjetterte fellesutgifter i "Halvbroren". Bare disse to postene utgjør ca. 115.200 kroner og overstiger merforbruket.

Vi kan ellers nevne at vårt boklager på grunn av NLIs flytting til nye lokaler måtte plasseres i ABM-utviklings langtidslager. Flyttekostnadene for boklageret var kr. 14.340. I tillegg kom ekstra telefonregning på grunn av omkobling, tilknytning, nytt innvalg i "Halvbroren" kr. 10.111, utgifter til Snorredata, på grunn av arbeid med felles serveropplegg med Språkrådet kr. 8050, Snorredatas faktura for etablering av brannmur, switch, backup-software, kabler kr. 18.950. I alt utgjør disse mindre postene kr. 51.451 og til sammen med de to postene ovenfor ca. kr. 166.650.

Instituttets virksomhet er gruppert under tre hovedmål.

1. FREMME LOKALHISTORISK ARBEID I NORGE

NLIs overordnede mål er å fremme lokalhistorisk arbeid i Norge. Instituttet skal bidra til å skape et høyt faglig nivå innenfor norsk lokalhistorisk forskning og stimulere til god formidling, spesielt innenfor bygde- og byhistorie. Gjennom sin virksomhet skal NLI også bidra til at de forfatterne som arbeider innenfor fagfeltet, er godt faglig kvalifiserte og leserorienterte, har interesse av å sette seg inn i faglig debatt og følge med både i norsk og internasjonal forskningsaktivitet som har lokalhistorisk relevans.

Veiledning

NLI veileder mange som er engasjert i det lokalhistorisk arbeidet i norske kommuner, blant annet ved å gjennomgå og kommentere deres manuskripter og svare på skriftlige og muntlige henvendelser. I løpet av 2005 har NLI også hatt rådgivende kontakt med lokalhistoriske forfattere og oppdragsgivere i 65 kommuner (79 i 2004, 63 i 2003, 60 i 2002 og 50 i 2001). Det betyr at instituttets ansatte har deltatt på møter lokalt med veiledning av forfattere, oppdragsgivere og andre aktører knyttet til lokalhistoriske prosjekter eller ved at de har hatt telefonisk kontakt eller korrespondanse med personer som er engasjert i lokalhistorisk arbeid. Instituttets internettsider *lokalhistorie.no* har gjort det lett for folk å ta kontakt med NLI og sette seg inn i hva instituttet står for.

I alt har NLI gjennomgått og kommentert manuskripter fra 20 bokprosjekter, til sammen ca. 3700 sider (16 prosjekter og ca. 2230 sider i 2004, 14 prosjekter og ca. 3100 sider i 2003). De manuskriptene som er vurdert, er knyttet til følgende kommuner: Skiptvedt, Askim, Råde, Høland, Eidsvoll, Nesodden, Oslo (Nordmarkas historie), Tolga-Os, Vågå og Sel, Røyken, Nore og Uvdal, Porsgrunn, Bykle, Halse og Harkmark, Sirdal, Stord, Flora og Brønnøy. I tillegg var ett manuskript knyttet til Hadelands historie, og ett handlet om bosetting og prestegårder i Østfold. Dette viser god nasjonal spredning, en fordeling på 11 av landets 19 fylker.

Seminarvirksomhet

"Identitet – en ressurs for konkurransedyktige storbyer og storbyregioner?"

På oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet hadde NLI v/ Ola Alsvik det faglige og i vesentlig grad det praktiske ansvaret for gjennomføring av seminaret ”Identitet – en ressurs for konkurransedyktige storbyer og storbyregioner?” Seminaret ble arrangert den 21.04.05 og hadde 40 deltakere. Deltakerne kom i vesentlig grad fra storbyenes politiske miljøer og forvaltning, fra sentraladministrasjonen (departementene), fra privat virksomhet (reklame og kommunikasjon) og fra forskningsmiljøer som arbeider med prosjekter knyttet til regionhistoriske eller regionalpolitiske spørsmål. Hovedforedragene ved seminaret var følgende:

Professor Ola Svein Stugu, NTNU: *Identitetsregionar og andre regionar*

Forskningsleder Grete Brochmann, Institutt for samfunnsforskning: *Identitet i den flerkulturelle storbyen*

Førsteamanuensis Erik Fossåskaret, Universitetet i Stavanger: *Sild og salmesong – Foreigners and festivals. Identitetsforvaltninga i Stavanger under endring*

Professor Jan Eivind Myhre, Universitetet i Oslo: *Oslo – en storby uten identitet?*

Professor Claes Caldenby, Chalmers tekniske högskola, Gøteborg: *City Branding och arkitekturen som logotyp*

IKT i lokalhistoria

NLIs eget årlige seminar *IKT i lokalhistoria* ble arrangert 12.-14. september 2005, med Høgskulen i Volda som lokalt vertskap for seminaret. De emnene som ble tatt opp under seminaret, var: digitalisering av historisk materiale, optisk lesing, skanning av mikrofilm, registrering av kirkebøker og andre kilder, analyse av økonomisk data, lokalhistorie og internett, digitale kart, dataprogram for ættesøge, digital bildebehandling m.m. Det ble også anledning til å prøve programvare, og det ble arrangert en ekskursjon til Aasen-tunet. I overkant av 40 deltakere fra hele landet deltok på seminaret. NLIs ikt-utvalg var sammen med professor Gunnar Thorvaldsen faglig ansvarlig for gjennomføringen av seminaret. En del av innleggene er publisert på NLIs nettside i pdf-format (http://www.lokalhistorie.no/seminarer/volda_2005.html).

Stedsans

I samarbeid med ABM-utvikling og Høgskolen i Oslo (Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag) arrangerte NLI seminaret *Stedsans* i dagene 22.-23.9. Seminaret tok sikte på å belyse temaet stedskonstruksjon (”Place Branding”) fra et tverrfaglig synspunkt, men med vekt på de ulike aktørene innenfor lokalhistorisk forsknings- og formidlingsarbeid. Seminaret samlet 46 deltakere i vesentlig grad fra museums- og biblioteksektoren. Følgende hovedforedrag ble presentert:

Professor Anders Johansen, institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen: *På historisk grunn. Om opplevelser av tid og rom som grunnlag for identitetsdannelse og historieforståelse*

Direktør Christian Joys, Avantor: *Omforming av en bydel – Nydalen fra industri til senter for kultur og næring*

Professor Lars Thue, institutt for innovasjon og økonomisk organisering, BI: *Om å konstruere Nydalen med gamle dager – og om konstruksjonens grenser*
Grenland friteater, Porsgrunn: *Stedsans – et tverrkunstnerisk prosjekt for en by og dens befolkning*

Avdelingsleder Gro Hoddevik og konsulent Stine Raaden, Deichmanske bibliotek: *Er det her jeg hører til? Skoleelever dokumenterer Oslos nyere historie*

Dekan Øyvind Frisvold, Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag, Høgskolen i Oslo: *Medier og dokumentasjon*

Seksjonsleder Asbjørn Straumsfors, Nasjonalbibliotekets spesialsamlinger: *Foto, film og kringkasting som kilder for historiefortelling*

Journalist Geir Vestad, Hamar Arbeiderblad: *På litteratur. Litteratur som identitetsbyggende faktor med Hedmark som eksempel*

Konservator Anders Helseth Nilsson, Historisk museum: *Kongsshirten og forsvarsmuseet – vellykket samarbeid mellom entusiaster og museum*

Amanuensis Kåre Andersen, Institutt for arkeologi, konservering og historiske studier, UiO: *Mellom kultur, kapital og gamle minner. Utviklingen av Flekkefjord sentrum slik den speiles i lokalavisens spalter*

Ola Alsvik og Marianne Wiig har vært NLI's faglige representanter i forbindelse med planlegging og gjennomføring av det sistnevnte seminaret. Fordragene på seminaret er lagt ut på Høgskolens nettsider.

Kurs i utgivelse av lokalhistoriske årbøker

NLI v/Hans Hosar har i samarbeid med Landslaget for lokalhistorie arrangert kurs i utgivelse av lokalhistoriske årbøker i Oslo 4.-6.november.

Forberedelse av seminarer i 2006

NLI v/Ragnhild Hutchison har i samarbeid med Norsk Folkemuseum planlagt et to-dagers seminar om tekstiler og lokalhistorie i mars 2006. Det Norske Videnskaps-Akademi har bevilget 40.000 kroner til en publikasjon som er basert på foredragene. Til sist kan det nevnes at Alsvik sammen med Hosar og Sprauten også har vært involvert i planleggingsarbeidet i forbindelse med NLI's jubileumsseminar 2006.

Instituttets publikasjonsvirksomhet

For å opprettholde og skape kontakt med lokalhistoriske aktører og publikum har NLI sammen med Landslaget for Lokalhistorie (LLH) utgitt 4 nummer à 34 sider av meldingsbladet *Lokalhistorisk Magasin* i 2005. Fra NLI's side inngår Ola Alsvik og Marianne Wiig i redaksjonen. Publikasjonen gjennomgikk en betydelig standardheving i andre halvår ved at den fikk ny layout. Det er M. Wiig som i særlig grad har bidratt til denne "ansiktsløftningen" for magasinet.

Ola Alsvik har vært redaktør og selv bidratt til to av instituttets publikasjoner i 2005:

- *Identitet – en ressurs for konkurransedyktige storbyer og storbyregioner* (publikasjonen er på 87 sider og inneholder fire av hovedforedragene og tre supplerende artikler fra seminaret *Identitet – en ressurs...* [se ovenfor])
- *Musikk, identitet og sted* (publikasjonen inneholder åtte av hovedforedragene til NLI's seminar om temaet musikk og lokalhistorie, som ble arrangert i Kragerø i samarbeid med Berg-Kragerø museum 11.-13.10.2004). Publikasjonen er på 294 sider (inkludert musikk-cd) og utgjør nr. 41 i *Skrifter fra Norsk lokalhistorisk institutt*.

Ferdigstillingen av prosjektet angående *Fattiglovgivningen i Norge 1741-1900* er utsatt til det finnes ledig arbeidskapasitet. Prosjektet *Norske skolelover 1600-1905* er

derimot videreført med registreringer av lovstoff fra 1800-tallet. Fortsatt gjenstår innskriving av en del lover, samt korrekturlesing og utarbeiding av register. Arbeidet i 2005 er utført av Frode Fyllingsnes.

Ragnhild Hutchison har utvidet de kronologiske rammene for prosjektet *Husmannslovgivningen 1750-1851* og inkludert lovstoff både før og etter denne perioden. Dessuten har hun utvidet den tematiske rammen ved å ta med bestemmelser som gjelder strandsittere. Disse tekstene er nå lagt ut på NLI's nettsider, og hele prosjektet anses som avsluttet (jf. http://www.lokalhistorie.no/kilder_litteratur/husmenn.html)

Ansattes egen faglige publisering

Ola Alsvik har vært NLI's redaksjonelle medarbeider i *Lokalhistorisk Magasin* og levert en rekke artikler til magasinet. De øvrige ansatte har også levert stoff til publikasjonen, og har dessuten skrevet artikler i andre årbøker og tidsskrift.

Hans Hosar har publisert:

- Foredraget "Nye trender og kvalitetssikring i bygdebøkene" trykt i *Genealogen* 2/2005.
- Foredraget "Kva slag årbok vil vi ha? Val av stoff og 'innpakning' " trykt i *Lokalhistorisk magasin* 4/2005.
- Foredraget "Skjåk i 1905" trykt i *Kvelds-seto. Gåmålt frå Skjåk*, Skjåk historielag 2005.

Knut Sprauten har bidratt med en artikkel om Harald Winge i *Norsk biografisk leksikon*, bind 10, 2005, og utgitt artikkelen "Pikante avsløringer og slarv i norske bygdebøker?" i *Heimen* 2005/2, s. 115-122.

Ola Alsvik har publisert:

- "Identitet – en tvetydig ressurs for storbyer og storbyregioner", i *Identitet – en ressurs for konkurransedyktige storbyer og storbyregioner*, NLI 2005.
- "...Slik var ikke ungdommen før... 'Etterkrigstidens norske ungdom som lokalhistorisk forskningsfelt.", i Marjatta Rahikainen (red.): *Lokala perspektiv på 1960-talet: Bilen, fritiden och den ökade rörligheten*. Studier i stads- och kommunhistoria nr 28. Stads- och kommunhistoriska institutet, Stockholm 2005. For øvrig har han skrevet innledning til boka *Musikk, identitet og sted*.

Frode Fyllingsnes har publisert artikkelen "Framveksten av strandsteder i Karmsund-området på 1600- og 1700-tallet" i rapport fra seminaret "Fra Galta til Geitungen. Kystkultur og fjæresteinsarkeologi i Sørvest-Norge" på Arkeologisk museum i Stavanger 26.10.2004: www.ark.museum.no, AmS-NETT nr. 7.

Ragnhild Hutchison har publisert artikkelen "De små hjulene. En artikkel om strandsitternes betydning for utviklingen av lokale økonomier langs Agder- og Telemarkskysten på 1600-tallet" i *Heimen* 4/2005, og en kronikk om husmannsvesenet i *Aftenposten* 14. oktober 2005.

Forskning og utredning

Arbeidet med å oppspore og registrere "norgesbrev" (hovedsakelig brev fra Norge til Amerika) er videreført av Ragnhild Hutchison, men i beskjeden grad. Ola Alsviks

forskningsprosjekt "Grunnlagsproblemer i norsk lokalhistorie" har måttet nedprioriteres i 2004. Det samme gjelder Hans Hosars plan om å arbeide med en avhandling med arbeidstittelen "Bygdemodernitet og historikarmodernitet. Empirisk og metafagleg analyse av historiske prosessar i Skjåk 1880-1945." Knut Sprautens har utenom ordinær arbeidstid arbeidet med prosjektet *Hans Horneman og næringslivet i det trondhjemske 1720-1760*. Det nærmer seg avslutning, og det er gitt tilsagn om trykning som ledd i HIFOs (Norsk historikerforenings) skriftserie.

To av NLI's fast ansatte er involvert i bygdebokarbeid, Ola Alsvik har i tre måneder vært engasjert av historielagene i Ringsaker for å arbeide med *Bygdebok for Ringsaker storkommune (1964-2004)*, og Hans Hosar har hatt tilsvarende arbeid for Skjåk kommune i to måneder. Begge har hatt permisjon fra NLI for å arbeide med disse prosjektene. Dette bygdebokarbeidet gir dem økt erfaring med denne type engasjement og bidrar til å styrke deres kompetanse innenfor et felt som står sentralt i NLI's rådgivningstjeneste.

Alsvik har på forespørsel fra redaksjonen i *Heimen* fungert som fagfelle (referee), og han har også utført oppdrag fra Riksarkivaren i forbindelse med søknad om førsteopprykk.

Alsvik har i 2005 ikke funnet mulighet til å arbeide videre med doktorgradsprosjektet "Grunnlagsproblemer i norsk lokalhistorie". Hans forsknings- utredningsrelaterte virksomhet har vært: Utarbeiding av *forprosjekt til kommunehistorie for Skedsmo kommune* (omfatter generell samfunnshistorie fra ca. 1850 til i dag). Dessuten har han på sin fritid bidratt med utarbeiding av *forprosjekt til bygdebok for Tranøy kommune* (omfatter både Gards- og slektshistorie og generell bygdehistorie fra de eldste tider til i dag).

Instituttet har også i 2005 arrangert et ettermiddagskollokvium, kalt "Treffpunkt NLI", der bygdebokforfattere og andre lokalhistorisk interesserte blir invitert til å foreslå temaer som skal drøftes i fellesskap. De kan også legge fram og få kommentarer til egne prosjekter. Det var 8 fram møtte da Ola Alsvik orienterte om layout, form og formidling i by- og bygdebokarbeid 26. januar og 12 fram møtte da Tallak Molands manuskript om *Husmennene i Nordmarka* ble drøftet.

Ansatte ved instituttet har også deltatt i felles prosjekter med andre institusjoner. Som nevnt (s. 3) har NLI i samarbeid med ABM-utvikling og Høgskolen i Oslo (Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag) arrangert seminaret *Stedsans*. Dessuten har NLI på oppdrag fra og i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) arrangert et seminar om "Utvikling av identitet i norske storbyer og storbyregioner".

NLI's mastergradsstipend

I 2004 opprettet NLI en fast stipendordning for mastergradsstudenter (hovedfagsstudenter) som skriver om lokalhistorisk relevante emner innenfor historie eller tilgrensende fag. Stipendets størrelse er på 15.000 kroner, og utdeles én gang pr. år. Formålet med stipendet er å stimulere til økt interesse for lokalhistorie som fagfelt og stimulere til mer lokalhistorisk forskning.

Styret har oppnevnt en stipendkomité som består av professor Jan Eivind Myhre, direktør Knut Sprauten og forsker Hans Hosar. Denne komiteen vurderer de innkomne søknadene og vedtar hvem som skal tildeles de ledige midlene.

Innen søknadsfristens utløp hadde sju søkere meldt sin interesse. Stipendet for 2005 ble tildelt Geirr Olav Gram for sitt arbeid med en mastergradoppgave i historie ved Universitetet i Oslo om Oslo håndverks- og industriutstilling, populært kalt *Vi kan-utstillingen*.

2. FORMIDLING AV LOKALHISTORISK INFORMASJON

NLI skal drive god faglig formidling og være et nasjonalt dokumentasjonssentrum. Instituttet skal lage løpende oversikter over aktører innenfor lokalhistorisk arbeid, over en del kategorier lokalhistorisk litteratur og spre informasjon om norsk lokalhistorie.

NLIs nettsted *lokalhistorie.no*

NLIs nettsted lokalhistorie.no spiller en viktig rolle for utveksling av informasjon og gir en god mulighet til raske tilbakemeldinger fra dem som bruker våre nettsider. Dette er et godt supplement til utgivelsen av fire nummer årlig av meldingsbladet *Lokalhistorisk Magasin* (jf. s. 3). Marianne Wiig har i nært samarbeid med de øvrige ansatte ledet arbeidet med å vedlikeholde og videreutvikle nettstedet.

Aktualitetsstoff

Nyhetsdelen av nettstedet er i løpet av året blitt utvidet. På *Lokalhistoriens gule side* legges det nå jevnlig ut informasjon om aktuelle lokalhistoriske begivenheter, mens siden tidligere var forbeholdt presentasjon av to aktuelle nettsteder i måneden. En egen side der både NLI og eksterne bidragsytere kan presentere *nye lokalhistoriske utgivelser* ble også opprettet i 2005. Dessuten blir det hver måned lagt ut en liste over *ny tilvekst i NLIs bibliotek*, utarbeidet av Siri Iversen.

Kilder

NLI har også utvidet kildedelen av nettstedet med sidene om *Husmannsvesenet*. Gjennom flere år har instituttet samlet lover, forordninger og andre bestemmelser fra myndighetene som forteller om husmennenes økonomiske og juridiske stilling. Disse er nå lagt ut i fulltekst. Et transkribert utvalg husmannskontrakter er også lagt ut i fulltekst sammen med bakgrunnsstoff om husmannsvesenet. Ragnhild Hutchison har hatt det faglige ansvaret for disse sidene.

Oppdatering av databaser

NLIs oversikt over pågående bygdebokarbeid er blitt holdt à jour også i 2005. Basen er i hovedsak basert på nyhetsklipp fra *Observer* og *Magentanews*. Frode Fyllingsnes har i løpet av året fullført oppdateringen av Hovedoppgavebasen for årene 2001-2004.

Datamodell-prosjektet

NLIs ulike baser er i løpet av året blitt gjennomgått og tilpasset datamodellen som ble utviklet i 2004. Det er bl.a. lagt til nye felter, særlig for stedsnummer. Lars Nygaards topografisk-kronologiske database (som i hovedsak omfatter kommuner) er blitt

supplert med distriktsbetegnelser med utgangspunkt i ulike perioders administrative inndeling (len, amt, fogderier, sorenskriverier m.m.). Det er også utarbeidet et omfattende emneordsregister på grunnlag av emneord som er brukt i de eksisterende basene. Dessuten er det opprettet en oversikt over aktuelle kategorier for bibliografisk form, medium osv. Det er særlig Hans Hosar, Siri Iversen, Marianne Wiig og Frode Fyllingsnes som har arbeidet med databasene og registrene. Kåre Andersen og Lars Nygård har arbeidet med det tekniske i forhold til samkjøring og utvidelse av baser. Marianne Wiig har i nært samarbeid med de øvrige ansatte ledet arbeidet med å vedlikeholde og videreutvikle nettstedet.

Local History World Wide

NLI lanserte i juni 2004 *Local History World Wide*. Nettstedet fungerer som et subdomene under lokalhistorie.no, men har eget domenenavn, localhistory.no. Her har vi kunnet legge ut egne presentasjoner fra Sverige, USA, Ungarn og Belgia-Flandern. I løpet av 2005 kom det inn et spesialskrevet bidrag fra Sveits (både på engelsk og tysk). Nettstedet har også generell informasjon på spansk.

NLIs ikt-utvalg

Utvalget har følgende sammensetning:

- Kåre Andersen, amanuensis, Institutt for arkeologi, konservering og historiske studier
- Arnfinn Kjelland, førsteamanuensis, Historisk institutt, Høgskolen i Volda.
- Lars Nygaard, rådgiver, Avdeling for elektroniske arkiv, Riksarkivet.

Ikt-utvalget har bistått NLI i arbeidet med å videreutvikle lokalhistorie.no. Ikt-utvalget har også gitt råd både i forhold til NLIs egen virksomhet og i forhold til instituttets befatning med annet lokalhistorisk arbeid som involverer bruk av dataekspertise. Utvalget har bidratt til å styrke de ansattes ikt-faglige kompetanse ved å holde kurs som emnemessig er knyttet opp mot videreutviklingen av NLIs nettsted.

Medlemmene i utvalget (og i særlig grad A. Kjelland) har båret hovedtyngden av det faglige ansvaret for NLI-seminaret i Volda i 2005 og stått for en stor del av undervisningen og den praktiske delen av arrangementet.

Kontakt med lokalhistoriske aktører og publikum

For å opprettholde og skape kontakt med lokalhistoriske aktører og publikum har NLI arrangert seminarer og kollokvier som bidrar til vitenskaplig skolering, både av egne ansatte og andre (jf. s. 3f). I tillegg har NLI åpnet sine lokaler for å informere om sin virksomhet overfor grupper som har ønsket det (mastergradsstudenter, medlemmer av historielag, slekthistorikere, årboksredaksjoner osv).

NLIs nye lokaler i "Halvbroren" skal gi rom for fire lesesalsplasser. Det er registrert 152 besøkende i 2005 (146 i 2004, 148 i 2003 og 139 besøkende i 2002 og 110 i 2001). Nye gjester er blitt orientert om NLIs bibliotek og virksomhet, og har fått svar på sine forespørsler. Det var en betydelig økning i antall besøkende i Kronprinsens gate 9 fram til august 2005, men tallet stupte etter flyttingen til "Halvbroren". Noe av forklaringen er trolig at studiebordene som de besøkende kan arbeide ved, ennå ikke er kommet på plass.

Instituttets e-postliste for bygdebokforfattere er opprettholdt. Den har over 50 medlemmer som kan utveksle erfaringer, diskutere temaer av felles interesse, stille spørsmål og gi svar.

De ansatte har på forespørsel også holdt foredrag over ønskede temaer på arrangementer som ikke har vært i NLI's regi.

Annen kurs-/ og formidlingsvirksomhet

Hans Hosar: *Seminardeltaking, kurs, foredrag*

- Foredrag i Norsk slektshistorisk forening 28.4.2005: "Nye trender og kvalitetssikring i bygdebøkene"
- Foredrag ved seminar i Skjåk kyrkje 22.10.2005: "Skjåk i 1905".
- Kursleder og foredragsholder på kurs i utgivelse av lokalhistoriske årbøker, Oslo 4.-6.11.2005. Arrangert i samarbeid NLI/LLH.
- Underviste på NFFs kurs "Hvordan skrive historie?" 20.11.2005.

Knut Sprauten: *Foredrag*

- Om personvern i lokalhistoriske publikasjoner. Foredrag i Sør-Odal historielag 3. mars.
- Foredrag i Gamlebyen historielag 15. mars om C.M. Falsen – Grunnlovens far – med røtter i Gamlebyen
- Foredrag i Bøler eldreforum 21. september om Karl 12s okkupasjon av Oslo 1716.
- Foredrag i Svolvær 7. november om forberedende arbeid med ny bygdebok for Vågan kommune

Det kan også nevnes at Sprauten har vært sensor i lokalhistorie/historie ved Høgskolen i Vestfold på mellomfags- og grunnfagsnivå og har sensurert på mastergrads- og bachelor-nivå ved Universitetet i Oslo.

Ola Alsvik: *Foredrag*

- *Layout, form og formidling i by- og bygdebokarbeid.* Innledning ved NLI's treffpunktmøte 26.01.
- *Identitet for storbyer – en selvmotsigelse?* Innledning ved seminaret "Identitet – en ressurs for konkurransedyktige storbyer og storbyregioner", 21.04.
- *Lokalhistorie, tilhørighet og folkebibliotekenes rolle.* Foredrag ved Bibliotekdagene i Buskerud, Lampeland 29.04.
- *Norsk lokalhistorie – forskningsfelt og arbeidsmarked.* Foredrag på arbeidslivsseminaret, Historisk institutt, UiO, 21.09.

Frode Fyllingsnes: *Foredrag*

- *Fra Karmøy til Holland. Migrasjon på 1600- og 1700-tallet.* Tirsdagsforedragene, Arkeologisk museum i Stavanger 01.03.2005.

Bibliografisk arbeid og dokumentasjon av lokalhistorisk virksomhet

Historisk kompetanse er nødvendig i alt kulturarbeid. Et viktig bidrag til å holde sin kompetanse à jour er å være orientert om hva som skjer innenfor fagfeltet, og gode bibliografier er gode arbeidsredskaper i denne forbindelse. NLI fortsetter derfor å

bruke ressurser på å ferdigstille sine årvisse oversikter. Instituttets bibliografi ”Ny lokalhistorisk litteratur 2004”, er utarbeidet av Kirsten Braaten og trykt i *Heimen* 2/2005, s. 135-158.

Oversikten viser følgende fordeling på sjangre:

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gårds- og slektshistorie	20	30	19	33	28	25	29
allmenn by- og bygdehist.	22	18	21	15	18	17	23
distriktshistorie	1	3	3	1	0	1	3
lokal- og regionalhistoriske årbøker	296	303	315	325	338	345	359
kildeutgaver	23	36	23	10	7	0	0

Det bibliografiske arbeidet for 2005 er påbegynt, og utføres av Kirsten Braaten.

NLI har levert halvårlige oversikter over artikler med middelalderstoff i en rekke norske periodika til *International Medieval Bibliography* ved Universitetet i Leeds. Alle lokalhistoriske periodika fra 2004 i NLI's bibliotek er gjennomgått, samt et utvalg av nasjonale tidsskrift og redigerte monografier. Dette arbeidet er utført av Frode Fyllingsnes.

Oppdateringen av NLI's bibliografi over hovedfags-, magister- og masteroppgaver med lokalhistorisk relevans som startet høsten 2004, ble fullført våren 2005. Alle fagområder innen humaniora og samfunnsfag er dekket. Oppdateringen gjelder årene fra og med 2001 og til og med 2004. Innførslene ble lagt inn i en database og vil gjøres søkbare på *lokalhistorie.no*. Arbeidet er utført av Frode Fyllingsnes.

3. VIDEREUTVIKLING AV NLI

I NLI's målprogram heter det at instituttet skal videreutvikles *som en landsdekkende, faglig framstående instans, med optimal utnyttelse av tilgjengelige økonomiske og personalmessige ressurser og et trivelig arbeidsmiljø.*

Instituttet har gjennom sin rådgivningstjeneste nådd ut til brukere over hele Norge, både ved å gjennomgå manuskripter, arrangere seminarer og besvare henvendelser. Gjennom utbyggingen av NLI's nettsted i 2005 er mulighetene til å nå ut til det interesserte publikum blitt betydelig forbedret.

Men for at instituttet skal være en faglig bastion for lokalhistorikere, er det viktig at de ansatte omgås et fagmiljø som befinner seg i forskerfronten, og som deltar aktivt i den faglige debatt. I den forbindelse har NLI fortsatt ordningen med at en forfattergruppe som er sprunget ut av Norsk komité for byhistorie, har holdt sine faglige møter i NLI's lokaler og med deltakelse fra instituttet. (Denne gruppens utgir våren 2006 en generell norsk byhistorie fra de eldste tider og fram til år 2000.) I tillegg kan det nevnes at to av forfatterne til Porsgrunn bys historie, har hatt arbeidsplass på NLI i året 2005 i instituttets lokaler og har holdt flere komitemøter i NLI's regi.

NLIs ansatte er etterspurte som foredragsholdere, som lærere og som sensorer på universitets- og høgskolenivå, noe som borger for deres gode faglige nivå. De innehar også verv i ulike faglige fora, deltar på konferanser og kurser for å utvikle seg faglig og har nær kontakt med andre forskere og forskningsmiljøer.

Verv i faglige fora

Hans P. Hosar er medlem i Kjeldeskriftkommisjonen v/Riksarkivet, "Lærestedsrepresentant" for redaksjonen i Historisk tidsskrift, og var medlem i styret for Landslaget for lokalhistorie og medlem av redaksjonsrådet for Heimen til og med rådsmøtet 21.2.2005

Knut Sprauten er oppnevnt som statens representant i styret for Strangers kulturfond og som historisk konsulent for Postens frimerketjeneste. Han er styremedlem i Landslaget for lokalhistorie (LLH), i Selskapet for norsk språk og litteratur og styremedlem i Norsk historikerforening (HIFO). Sprauten er også medlem av Rådet for RHD i Tromsø (Registreringsentral for Historiske Data ved Universitetet i Tromsø).

Deltakelse i faglige konferanser og kurs som ikke er arrangert av NLI

Knut Sprauten:

- ABM-utvikling seminaret *Ut av skattkammeret. Arkiver for alle*, 7.-8. februar
- Landslaget for lokalhistories landsmøte i Finnsnes, 27.- 29. mai.
- Byhistorisk seminar i Stockholm 30.-31. mai i forbindelse med professor Lars Nilssons 60-årsdag
- NLIs, ABM-utviklings og Høgskolen i Oslos felles seminar i Oslo 22-23. september, Stedsans
- Dagsseminar om dokumentasjon av norsk språk, Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo 26. oktober.
- Framlegging av strategidokument for en norsk språkpolitikk, Språkrådet 27. oktober.
- Norsk kulturråds årskonferanse 22. november.

Sprauten og Ragnhild Hutchison:

- Norsk historikermøte i Trondheim 17. -19. juni.

Ola Alsvik har deltatt på:

- "Regionalisme", seminar som ble arrangert 4-5. februar på Utstein kloster.

Kirsten Braaten:

- seminar og fagtreff arrangert av DnBNOR 14.-16. juni og 15. desember.

Drift av instituttet

Bibliotek og veiledningsmateriell

NLI har opprettholdt et funksjonelt instituttbibliotek og fortsatt lagerhold og distribusjon av sitt veiledningsmateriell. Tilveksten i 2005 var 455 bind (544 i 2004, 562 i 2003, 531 i 2002, 857 i 2001, 738 i 2000). Det meste er lokalhistorisk litteratur som instituttet har mottatt som gaver eller har måttet kjøpe inn. Kirsten Braaten har kontaktet utgivere og skaffet en del av de manglende titlene. Totalt inneholder instituttbiblioteket nå 17.747 bind.

Siri Iversen har i 2005 utført katalogisering og merking av nye bøker, tidsskrifter og årbøker. Hun har også vedlikeholdt katalogen og gjennomgått boksamlingen, rettet opp feil og endret poster i katalogen. Iversen har også utarbeidet lister over bøker som mangler i topografisk del av samling i henhold til katalogen, samt avdekket hull hvor deler av verk mangler. Hun har hatt hovedansvaret for arbeidet med å flytte biblioteket fra Kronprinsen gate til "Halvbroren".

Administrasjon

Siden 1. september 2004 har NLI hatt Senter for statlig økonomistyring (SSØ) Tromsø, avdeling Vadsø som regnskapssentral med fullservicemodell. NLI's kontaktperson er Kirsten Braaten, som også utfører registrering og rapportering. Riksarkivet autoriserer NLI's utbetalinger.

Økonomi-instruks for NLI ble fastsatt av Kulturdepartementet 12.01.2000. I henhold til punkt 2.2. i denne ble det utformet en intern instruks "med regler om delegering av myndighet og presisering av hvordan de enkelte funksjoner i økonomiforvaltningen skal utføres, og om ansvarsforhold." Denne økonomiinstruksen ble vedtatt av styret i 10. februar 2003, men etter pålegg fra Departementet ble den omarbeidet og revidert av styret pr. sirkulasjon pr. 20. juni 2005.

Departementet påla NLI å flytte til "Halvbroren" så snart lokalene var klare. Innflyttingen startet 22. august. NLI har et forholdsvis stort boklager som ikke kunne medbringes til "Halvbroren", og instituttet fant fram til en felles løsning for langtidslagring i Apotekergata sammen med ABM-utvikling. NLI har i så stor grad som mulig prøvd å beholde kontormøblementer og utstyr. Overflødige møbler ble blant annet gitt bort til Sjøfartsmuseet. Restbeholdningen som ingen ville ha, ble kjørt bort med "Søppel-taxi".

Det er gått med mye tid til å forberede og gjennomføre flyttingen. Den har medført et stort antall drøftingsmøter med våre øvrige leietakere i det nye bygget, med Departementet, Entra, arkitekter og andre involverte parter. Sett under ett er NLI tilfreds med de nye lokalene. Vi finner oss bra til rette og har et godt bofellesskap med våre nye naboinstitutioner. Men det må nevnes at det har tatt lang tid med utbedring av utbedring av feil og mangler. På tross av gjentatte klager over manglende møbelleveranser, var dette ikke brakt i orden ved årets slutt.

Økonomisk har flyttingen vært en belastning og tvunget NLI til å redusere bruk av arbeidskraft for å dekke ekstraordinære utgifter. Det skyldtes at NLI og dets styre ikke hadde kjennskap til den pålagte flytting før 4. mai 2004 – dvs. etter at budsjettforslaget for 2005 var sendt inn. Under arbeidet med arbeidsbudsjettet for 2005, var vi heller ikke klar over alle tilleggskostnadene i forbindelse med flyttingen.

Under ett ser NLI likevel med optimisme fram til et godt "bofellesskap" og nyttig samarbeid med andre kulturinstitutioner med beslektet virksomhet.

SAMLET VURDERING 2005

Dette året har vært preget av NLI's flytting til nye lokaler, men selv om dette har krevd en god del planlegging og ekstra ressursbruk, har instituttet greid å opprettholde – og på en del felter sågar øke – den øvrige aktivitet i forhold til 2004.

Mens NLI vanligvis har arrangert ett seminar årlig, har instituttet i 2005 arrangert fire. Tre av seminarene ble arrangert med sammen med andre. For det ene seminaret dekket Kommunal- og regionaldepartementet utgiftene til honorarer, reiser, trykning av seminarrapport osv. mens NLI var ansvarlig for den faglige og praktiske delen av seminaret og redigerte og utgav tilhørende seminarrapport. Instituttet kom også fram til en lignende løsning for det seminaret som NLI arrangerte sammen med ABM-utvikling og Høgskolen i Oslo. Årbokkurset var også et fellesprosjekt, med NLI og LLH som partnere, og instituttets bidrag var å stille Hans Hosars arbeidskraft til disposisjon som kursleder og foredragsholder.

Også på andre felter har NLI kunnet trekke til seg ressurser som kunne nyttes til beste for instituttet. NLI v/ Ola Alsvik gjennomførte et utredningsarbeid for Skedsmo kommune. Arbeidet ble vurdert til 2 månedersverk og honorert med 100.000 kroner. *Rådet for folkemusikk og folkedans* har bidratt med 15.000 kroner til boka *Musikk, identitet og sted* og gjorde det mulig å bekoste produksjon av tilhørende cd med musikkinnslag som tematisk er tilpasset artiklene.

Interessen for NLIs nyopprettede stipend for mastergradsstudenter er opprettholdt, med flere meget gode søknader. Ordningen "Treffpunkt NLI" er ført videre i 2005, rådgivingstjenesten er økt i omfang, prosjektet om husmannslovgivning er avsluttet, og det bibliografiske arbeidet er ajourført fram til 2004.

NLIs nettsted *lokalhistorie.no* er blitt videre utbygd. Mange har gitt tilbakemelding om at de er svært fornøyd med nettstedets innhold og oppbygning, men vi arbeider fortsatt med å finne fram til bedre tekniske løsninger og å kvalitetssikre nettsidene innhold. Ikt-utvalget består av eksperter med stor faglig innsikt. De har utført arbeidsoppgaver for NLI som krever betydelig datakompetanse og holdt kurs for de ansatte og seminar som har vært åpent for alle som arbeider med lokalhistorie.

NLI er stolt over sin ambisiøse nyetablering *Local History World Wide*, en engelskspråklig nettside der det er mulig å lese en samlet presentasjon av lokalhistorie og lokalhistorisk forskning både i og utenfor Norden. USA og Ungarn har for første gang fått laget en slik framstilling – og det på en norsk nettside. Denne siden ble i 2005 supplert med en presentasjon av arbeidet med lokalhistorie i Sveits.

Instituttet kunne engasjere vikar for de to forskerne har fått permisjon uten lønn (i alt 9 måneder) og engasjere en vitenskapelig assistent for å få framdrift på konkrete prosjekter der det trengtes en ekstra arbeidsinnsats. Det har dessuten vært mulig å sette inn en bibliotekar til å gjøre de arbeidsoppgavene som Wiig er fritatt for. Samlet forbruk av arbeidskraft i 2005 har vært 6 årsverk. Dette har blant annet resultert i at NLI har kunnet avslutte prosjektet angående husmannslovgivningen og videreføre arbeidet med skolelovene. Dessuten har vi ajourført instituttets bibliografiske arbeid og lagt mer informasjon ut på våre nettsider.

Instituttet har entusiastiske medarbeidere som hjelper fram lokalhistoriske prosjekter og fremmer større faglig innsikt i det lokalhistoriske arbeid, og som har stor tro på nytten av å bygge ut og videreutvikle vårt nettsted. Den nye teknologien gjør det

mulig å nå fram med informasjon til et ubegrenset antall av våre potensielle ”kunder” i inn- og utland. Den er nyttig for brukerne ved at de raskt kan innhente pålitelig informasjon hos oss. At mye av vår veiledning allerede er lagt på nett, kan på lengre sikt bidra til en frigjøring av ressurser for NLI, og gi mer tid til egen forskning, et felt som har måttet nedprioriteres i 2005.

Oslo 21.02.2006

Jan Eivind Myhre
styreleder

Knut Sprauten
direktør